

7. Melnyk, A. V. (2023). Six out of ten students turn to Artificial Intelligence: a study on the prospects of applying artificial intelligence in schools. Retrieved from URL: <https://vikna.tv/test/opytuvannia/rol-shtuchnogo-intelektu-v-osviti-ukrayiny-doslidzhennya-man-ta-mon/>. [in Ukrainian]

8. Ministry of Education and Science (2023). Results of the All-Ukrainian Study on the Prospects of Artificial Intelligence in Secondary Education. Retrieved from URL: <https://mon.gov.ua/news/rezultati-vseukrayinskogo-doslidzhennya-pro-perspektivi-shi-v-zagalnij-serednij-osviti>.

9. The role of artificial intelligence in the study of physics in secondary school. URL: <http://surl.li/tstem>. (date of access 04/20/2024).

10. Syvash, Y. O. The use of interactive teaching technologies in physics lessons [Electronic resource]. Retrieved from URL: http://rmofizika.at.ua/metoduka_vukl/sivash_statija_interaktiv.docx.

11. Yatsyshyna, M. M., Fedchyshyn, O. M. (2023). The Use of Artificial Intelligence for Individualized Physics Learning. Available at: URL: http://dspace.tpmu.edu.ua/bitstream/123456789/29384/1/30_Jatsushuna_Fedchushun.pdf.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОС Інна Русланівна – вчитель фізики, астрономії та математики Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника.

Наукові інтереси: штучний інтелект на уроках фізики, удосконалення методики викладання, інноваційне викладання, впровадження інноваційних технологій в навчальний процес.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOS Inna Ruslanivna – teacher of physics, astronomy and mathematics, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University.

Scientific interests: artificial intelligence in physics classes, improvement of teaching methods, innovative teaching, implementation of innovative technologies in the educational process.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2024 р.

УДК 378.018.8:502/504-051]:[378.017:331.101.3](045)
DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-182-187

КОЧУБЕЙ Микола Миколайович – аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6116-0714>
e-mail: snceniko@gmail.com

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНА ЕКОЛОГІЗОВАНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ ЯК ЧИННИК ЇХ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито змістові та структурні аспекти практико-орієнтованої екологізованої підготовки майбутніх екологів в контексті їх готовності до професійної діяльності. Виокремлено форми цієї діяльності: репродуктивну, реконструктивну, дослідницьку. Виокремлено види професійної діяльності: науково-дослідну, проектно-виробничу, контрольно-експертну, просвітницьку. Розкрито сутність участі майбутніх екологів у навчально-практичній, науково-практичній та практичній діяльності в соціумі. У навчальній діяльності виокремлено навчально-реконструктивну та навчально-дослідницьку діяльність здобувачів. Визначено форми їх реалізації: лабораторний практикум, польовий практикум, виробнича практика. Розроблено систему організації практико-орієнтованої екологізованої діяльності здобувачів як безлічі взаємопов'язаних структурних та функціональних компонентів, підпорядкованих меті підготовки майбутніх екологів. Розкрито її структурні компоненти: мету підготовки, суб'єкти освітнього процесу, зміст підготовки, методи та форми освітнього процесу та матеріальну базу (засоби). Виділені напрями практико-орієнтованої діяльності: антропоцентричний, природоцентричний та екоцентричний, залежно від того яку мету ставить здобувач і яких він хоче досягти результатів. Розкрито спрямованість практико-орієнтованої діяльності на збереження, відновлення (приведення в колишній нормальний стан), на благоустрій соціально-природного та природного середовища, на раціональне користування природними ресурсами. Розкрито структуру готовності майбутніх екологів до професійної діяльності через аксіологічний, когнітивний і операційно-діяльнісний компоненти. Подано визначення поняття «практико-орієнтована екологізована діяльність» як частини цілісної професійної підготовки здобувачів, спрямованої на освоєння морально-екологічних цінностей, екологічних знань, набуття умінь та навичок застосовувати отримані знання на практиці, в процесі якої здобувачі вчать зберігати, відновлювати природне середовище, не порушуючи природні біогеоценози.

Ключові слова: практико-орієнтованість, екологізація, підготовка, майбутні екологи, готовність, структура, компоненти, професійна діяльність, природне середовище.

KOCHUBEI Mykola Mykolayovych – PhD student Department of Pedagogy and Educational Management Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6116-0714>
e-mail: snceniko@gmail.com

PRACTICALLY-ORIENTED ECOLOGICAL TRAINING OF FUTURE ECOLOGISTS AS A FACTOR OF THEIR READINESS FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES

The article reveals the content and structural aspects of practice-oriented ecological training of future ecologists in the context of their readiness for professional activity. The forms of this activity are distinguished: reproductive, reconstructive, research. The types of professional activity are distinguished: scientific and research; design and production; expert control; educational. The essence of participation of future ecologists in educational-practical, scientific-practical and practical activities in society is revealed. In the educational activity, the educational and reconstructive and educational and research activities of the recipients are distinguished. The forms of their implementation are defined: laboratory practicum, field practicum, industrial practice. A system of organizing practice-oriented activity of the acquirers as a

set of interconnected structural and functional components subordinated to the goal of training future ecologists has been developed. Its structural components are disclosed: the purpose of training, subjects of the educational process, the content of training, methods and forms of the educational process, and the material base (means). Selected areas of practice-oriented activity: anthropocentric, nature-centric and ecocentric, depending on what goal the acquirer sets and what results he wants to achieve. The focus of practice-oriented activities on conservation, restoration (returning to the former normal state), on the improvement of the social, natural and natural environment, on the rational use of natural resources is revealed. The structure of readiness of future ecologists for professional activity through axiological, cognitive and operational-activity components is revealed. The definition of the concept of "practically oriented ecological activity" is presented as a part of the holistic professional training of students, aimed at the development of moral and ecological values, ecological knowledge, the acquisition of skills and abilities to apply the acquired knowledge in practice, in the process of which students learn to preserve and restore the natural environment, not disturbing natural biogeocenoses.

Key words: practical orientation, environmentalization, training, future ecologists, readiness, structure, components, professional activity, natural environment.

Постановка і обґрунтування актуальності проблеми. У світі актуалізуються глобальні проблеми, найбільш значущими серед яких є екологічні. Вони стосуються стану середовища життя людини, її взаємин із навколишнім світом. Проблеми ці мають комплексний (соціально-природний), техногенний характер.

Серед основних причин загострення взаємовідносин людина та біосфери є несформованість у людини ціннісного компонента, умінь та навичок екодіяльності та екологічно обґрунтованої поведінки, недостатня готовність до професійної діяльності.

У зв'язку з необхідністю переходу суспільства на принципи сталого розвитку втручання людини у природні процеси має бути максимально обмеженим та спрямованим на відновлення та збереження середовища життя. Значну роль у цьому процесі має виконувати фахівець, який володіє готовністю до професійної діяльності, яка має будуватися на пізнанні, науково обґрунтованому використанні та збереженні природи як унікальної цінності.

У контексті глобальних екологічних проблем одним із завдань освіти постає професійна підготовка до практико-орієнтованої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практико-орієнтована діяльність, на думку вчених, у рамках професійної підготовки сприяє формуванню основних компетентностей фахівця. Питанням її організації присвячені роботи Л. Демчук [2], М. Козяр [3], П. Писаренко [4]. Окремі аспекти впливу практико-орієнтованої діяльності на формування компонентів готовності до професійної діяльності здобувачів розглядалися в роботах О. Герасимчук [1], О. Семерні [5], А. Слюти [6], Г. Фесенко [8]. Проте формуванню аксіологічного компонента готовності до професійної діяльності, що спирається на екологічну етику, збереження природи як неперехідної цінності у системі цінностей фахівця, у роботах вчених не приділяється належної уваги.

На практиці у підготовці майбутніх екологів основна увага приділяється теоретичному навчанню. Перехід суспільства до сталого розвитку потребує більш високого рівня сформованості ціннісного та операційно-діяльнісного компонентів готовності майбутніх екологів до професійної діяльності.

Мета: розкрити змістові та структурні аспекти практико-орієнтованої екологізованої підготовки майбутніх екологів в контексті їх готовності до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Під практико-орієнтованою діяльністю здобувачів розумітимемо види занять, у яких здобувач освоює практичні вміння, спрямовані на освоєння досвіду їх використання у процесі навчальних занять та майбутньої професійної діяльності.

Практико-орієнтована діяльність може бути спрямована на збереження, відновлення (приведення в колишній нормальний стан), на благоустрій соціально-природного та природного середовища, на раціональне користування природними ресурсами.

Виділені напрями практико-орієнтованої діяльності можуть бути антропоцентричного, природоцентричного та екоцентричного характеру, залежно від того, яку мету ставить здобувач і яких він хоче досягти результатів. У структурі екодіяльності нами виділено два компоненти: діяльність із пізнання навколишнього світу (теоретико-прикладна) та практико-орієнтовану діяльність у навколишньому середовищі. У теоретико-прикладній діяльності виділяємо такі напрями: науково-практичний та практичний. Науково-практична діяльність здобувачів спрямована на формування наукових умінь, за допомогою яких розкриваються взаємозв'язки в природі та суспільстві. Найважливішими особливостями науково-практичної діяльності здобувачів є: зв'язок мети наукової діяльності з цілями навчальної, суспільної діяльності; основними її мотивами є більш глибоке та різномічне освоєння дійсності; вона може здійснюватися під керівництвом викладачів та самостійно; у процесі наукової роботи у здобувачів формуються наукові знання, практичні вміння; професійна самостійність, здатність до творчого вирішення завдань. Практико-орієнтована діяльність у навколишньому середовищі (соціумі) є видом діяльності, спрямованою на допомогу іншим об'єктам.

Усі види діяльності у своїй генезі, виникненні та розвитку мають єдину структуру: потреба – мотив – мета – завдання – дії – операції та умови здійснення діяльності, проте кожен етап діяльності має свій зміст [7, с. 37].

У процесі характеристики практико-орієнтованої діяльності з позиції участі здобувачів у цій діяльності, та організації їх діяльності виділяємо такі форми: репродуктивну (діяльність, що передбачає формування практичних умінь, шляхом неодноразового перенесення відомого способу вирішення в безпосередньо аналогічну або віддалено аналогічну внутрішньопредметну ситуацію), реконструктивну (діяльність, яка передбачає формування практичних умінь, шляхом

перенесення відомого способу вирішення з деякою модифікацією в незвичайну внутрішньопредметну або міжпредметну проблемну ситуацію), дослідницьку (діяльність, що передбачає формування практичних умінь, вона мотивує здобувачів бачити в незвичайних ситуаціях вже відомі ним закони, самостійно програмувати власну пізнавальну діяльність щодо застосування знань у нових умовах, розкривати єдність фундаментальних теорій та законів природи за різних способів їх прояву).

З певною часткою умовності можемо співвіднести об'єкти майбутньої професійної діяльності еколога з їх практико-орієнтованою діяльністю. До практико-орієнтованої діяльності відносимо дії з такими об'єктами: організми, популяції, угруповання, екосистеми, людину та взаємини із середовищем, екологічний моніторинг, екологічну експертизу та оцінку впливу на довкілля.

Майбутні екологи мають бути підготовлені до таких видів професійної діяльності: науково-дослідної, проектно-виробничої, контрольно-експертної, просвітницької:

- у науково-дослідній – до наукових досліджень у галузі екології, охорони природи з науковими установами та закладами освіти;

- проектно-виробничій – до вирішення таких завдань: оцінки впливу на довкілля; проектування типових заходів щодо охорони природи; проектування та експертизи соціально-економічної та господарської діяльності на територіях різного ієрархічного рівня; забезпечення екологічної безпеки народного господарства та інших сфер людської діяльності;

- контрольно-експертній – проведення екологічної експертизи різних видів проектного аналізу; розроблення практичних рекомендацій щодо збереження природного середовища; контрольно-ревізійної діяльності, екологічного аудиту;

- просвітницькій – до роботи у закладах освіти за умови освоєння відповідної освітньо-професійної програми педагогічної спеціальності.

Ці напрями діяльності набувають особливого характеру у процесі організації практико-орієнтованої діяльності здобувачів, наповненої екологічним змістом. Реалізація практико-орієнтованої діяльності дозволяє підготувати еколога до професійних видів діяльності.

Під практико-орієнтованою екологізованою діяльністю розуміємо частину цілісної професійної підготовки здобувачів, спрямованої на освоєння морально-екологічних цінностей, екологічних знань, набуття умінь та навичок застосовувати отримані знання на практиці, в процесі якої здобувачі вчать зберігати, відновлювати природне середовище, не порушуючи природні біогеоценози.

Практико-орієнтована екологізована діяльність майбутніх екологів має практичний (прикладний) характер, з елементами теорії. Предметом діяльності виступає освоєння професійно важливих знань і умінь, проведення дослідження та осмислення його результатів з подальшим використанням цих результатів на практиці. Як форма організації освітнього процесу практико-орієнтована діяльність має передбачати самостійне виконання здобу-

вачами практичних робіт, зокрема дослідницького характеру у природних умовах. Вона містить як складові: навчальну діяльність здобувачів, спрямовану на засвоєння знань, умінь та навичок, формування професійно важливих якостей особистості та творчу діяльність, організовану на основі застосування методів наукового пізнання, формування творчого мислення.

Опора на дані поняття дозволила нам виділити навчальну практико-орієнтовану екологічно спрямовану діяльність, наукову практико-орієнтовану екологічно спрямовану діяльність, практико-орієнтовану екологічну діяльність у соціумі.

У процесі практико-орієнтованої екологізованої діяльності майбутні екологи беруть участь у навчально-практичній (діяльність, спеціально спрямована на оволодіння способами предметних та пізнавальних дій, узагальнених теоретичних знань), науково-практичній (інтелектуальна діяльність прикладного характеру, спрямована на отримання та застосування нових знань для вирішення технологічних, інженерних, економічних, соціальних, гуманітарних та інших проблем) та практичній діяльності в соціумі (праця, діяльність, в результаті якої відбуваються зміни в навколишньому світі).

Навчальна практико-орієнтована екологічна діяльність сприймається як особлива форма соціальної активності, спрямована на засвоєння екологічних знань, набуття екологічних умінь і навичок застосовувати отримані екологічні знання практично, у якій, особистість впливає на довкілля, перетворюючи його [6, с.13].

Отже, навчальна еколого-орієнтована діяльність здобувачів – один із видів діяльності, що передує професійній, спрямована на засвоєння знань, набуття умінь та навичок застосовувати отримані екологічні знання у професійній практиці.

Навчальна діяльність за організаційними основами включає навчально-реконструктивну та навчально-дослідницьку діяльність здобувачів, які реалізується у таких формах: лабораторний практикум, польовий практикум, виробнича практика. Лабораторні та польові практики організуються з метою поглиблення знань та формування умінь прикладного характеру з перенесенням засвоєних екологічних знань у нові умови.

Лабораторний практикум передбачає самостійне виконання здобувачами лабораторних робіт в умовах лабораторії. Перелік лабораторних робіт, що входять до практикуму, визначено навчальною програмою. Лабораторні роботи, включені до практикуму, є дослідженням, спрямованим на перевірку достовірності певних наукових положень, гіпотез. Під час практикуму здобувачі вирішують завдання творчого характеру [2, с.71].

Польовий практикум передбачає самостійне виконання здобувачами практичних (дослідницьких) робіт у природних умовах.

Навчальна практика здобувачів спрямована на засвоєння певних форм знань, умінь та навичок, формування професійно важливих якостей особистості. У той же час за змістом має елементи професійної діяльності здобувачів, отримання

практичного результату (продукту), формування загальнопрофесійних умінь та навичок. На нашу думку, правомірно стверджувати про навчально-професійну діяльність здобувачів у період навчальної практики у природних умовах.

Участь здобувачів у навчальній практиці у природних умовах – це насамперед практична діяльність, пов'язана з набуттям професійних умінь; творча діяльність, організована на основі застосування методів наукового пізнання, формування творчого мислення.

Виробничі практики мають на меті знайомство з об'єктом майбутньої професійної діяльності еколога та застосування сформованих професійно значущих умінь. У процесі цієї практики здобувач самостійно виконує в умовах діючого виробництва реальні виробничі завдання, визначені навчальною програмою.

Науково-практична екологічна діяльність здобувачів спрямована на засвоєння наукових екологічних знань та набуття наукових умінь та навичок застосовувати отримані наукові екологічні знання на практиці, в якій особистість впливає на навколишнє середовище, перетворюючи його. Наукова практико-орієнтована діяльність пов'язана з експериментом, моніторингом стану навколишнього природного середовища та здоров'ям населення, з науковими семінарами та конференціями. Основна тематика наукових праць цієї діяльності пов'язана з еколого-географічною характеристикою місця проживання, із здійсненням моніторингу стану біологічних об'єктів, з формуванням екологічної культури рекреантів, спортсменів тощо.

За характером діяльності наукова діяльність поділяється на два види науково-практична та науково-теоретична. У нашому дослідженні схарактеризовано науково-практичну діяльність здобувачів, під якою розуміємо – одну з форм їх самовираження, їх прагнення до життєвого самоствердження, що розвиває творчі здібності, самостійність, уміння практичної діяльності. Включає такі форми діяльності: експеримент, екологічний моніторинг, екологічну проектну діяльність.

Практико-орієнтована екологічна діяльність здобувачів у соціумі – діяльність на користь природи та суспільства, спрямована на пошук гармонійних взаємин людини та природи. Громадська практико-орієнтована діяльність пов'язана з екологічними акціями, стежками, десантами, самоврядуванням, соціальними проектами. Виконання цих робіт сприяє формуванню соціальних цінностей, практичних умінь та готовності майбутніх екологів до професійної діяльності. Цей напрям діяльності включає два види: природоцентричний (діяльність з охорони, відновлення, благоустрою природи) та соціоцентричний (активна участь у громадському житті). Природоцентрична та соціоцентрична діяльності здобувачів об'єднуються волонтерством у напрямі поліпшення природного та соціального середовища.

Характеристика вищезазначеного дозволила нами розробити систему організації практико-орієнтованої екологізованої діяльності здобувачів

як безлічі взаємопов'язаних структурних та функціональних компонентів, підпорядкованих меті підготовки майбутніх екологів. Система включає сукупність таких взаємозалежних структурних компонентів, як мету підготовки, суб'єктів освітнього процесу, зміст підготовки, методи та форми освітнього процесу та матеріальну базу (засоби).

Функціональні компоненти системи – це стійкі базові зв'язки основних структурних компонентів, які у процесі діяльності керівників, викладачів, здобувачів обумовлюють розвиток, вдосконалення системи і внаслідок цього забезпечують її стійкість, виживання [4, с. 27].

Взаємодія компонентів системи вдосконалює освітній процес, що характеризується спільною діяльністю, співробітництвом та співтворчістю його суб'єктів, сприяє найбільш повному розвитку та самореалізації особистості здобувача [3, с. 32].

Викладачі та здобувачі як суб'єкти є головними компонентами освітнього процесу. Їх взаємодія кінцевою метою має набуття здобувачами досвіду, накопиченого людством у всьому його різноманітті.

Зміст підготовки має забезпечити: адекватний рівень загальної та професійної культури здобувача; формування адекватної сучасному рівню знань та рівню освітньої картини світу; інтеграцію особистості до національної та світової культури; формування людини та громадянина, інтегрованої в сучасне суспільство та націленої на вдосконалення цього суспільства. Вона має сприяти взаєморозумінню та співробітництву між людьми, враховуючи різноманітність світоглядних підходів, сприяти реалізації права здобувачів на вільний вибір думок і переконань [8, с. 569].

Структура освітнього процесу складається з різних занять, які можна згрупувати так: за формою організації навчання здобувачів (аудиторна, позааудиторна, самостійна); за характером діяльності (теоретична, практична, теоретико-практична); за спрямованістю: навчальна (на здобуття знань, умінь, навичок професійної діяльності), наукова (освоєння наукових методів пізнання та використання їх у дослідженнях), громадська (пов'язана з діяльністю в соціо-природному середовищі); за формою організації пізнавальної діяльності здобувачів та навчальної діяльності викладача (лекції, семінари, практикуми тощо).

У здобувача, відповідно до сучасних вимог, має бути сформована готовність до професійної діяльності. Готовність майбутніх екологів до професійної діяльності розглядається як складна відкрита система, змістове поле якої наповнене конкретним набором потреб, мотивів, морально-екологічних цінностей, сукупності знань, умінь, які виявляються в діяльності щодо збереження, підтримки, відновлення навколишнього природного середовища. Під готовністю майбутнього еколога до практико-орієнтованої екологізованої діяльності розуміємо системне утворення, що визначає характер і якісний рівень взаємин між здобувачем та соціоприродним середовищем, що виявляється в системі ціннісних орієнтацій, які мотивують

екологічно обґрунтовану діяльність, та реалізується у всіх видах та результатах людської діяльності, пов'язаної з пізнанням, використанням та науково обґрунтованим перетворенням природи та суспільства.

Структура готовності представлена системою аксіологічного, когнітивного і операційно-діяльнісного компонентів. Аксіологічний компонент включає потреби, мотиви, цінності, у яких вибудовується перцептивно-афективний компонент ставлення до навколишнього світу. Когнітивний компонент містить методологічні знання з екології, під якими розуміється знання закономірностей, законів, принципів екологічної науки. Операційно-діяльнісний компонент включає вміння та навички екологічної діяльності, уміння, в основі яких лежать природничо-наукові знання.

Реалізація вимог освітнього стандарту сприяє формуванню когнітивного компонента готовності до професійної діяльності. Система екологічних знань, що освоюються, стає основою екологічного світогляду і одним з базових елементів екологічної свідомості здобувача. Формування аксіологічного компонента має спрямовуватися на освоєння екологічних цінностей. Вміння та навички операційно-діяльнісного компонента готовності можуть формуватись під час підготовки здобувача до екологічно обґрунтованої професійної діяльності за умови її організації.

В Стандарті вищої освіти зі спеціальності 101 Екологія визначено загальні та професійні компетентності. До загальних віднесено: володіння культурою мислення, здатність до узагальнення, аналізу, сприйняття інформації, постановки мети та вибору шляхів її досягнення; розуміння соціальної значимості своєї майбутньої професії, високу мотивацію до виконання професійної діяльності тощо.

Кожному елементу змісту підготовки повинні відповідати методи навчання. В результаті аналізу освітньої програми спеціальності «Екологія» виявлено, що при її реалізації за джерелом знань 50% освоюваного матеріалу спрямована на використання словесних (розповідь, пояснення, бесіда, дискусії, робота з книгою) та наочних методів (методи ілюстрації та методи демонстрації). Практичні методи (вправи, лабораторні та практичні роботи) використовуються в 30-50% навчального часу (на лабораторних та практичних заняттях).

Ефективність навчально-пізнавальної діяльності залежить не тільки від застосування викладачем тих чи інших методів навчання, а й від організаційних форм цієї роботи. Основною формою навчання щодо теоретичного матеріалу є фронтальна, такі форми навчання як групова та індивідуальна використовуються значно рідше. При фронтальному навчанні викладач керує навчально-пізнавальною діяльністю всієї групи, що працює над єдиним завданням, тому використання фронтальної форми не завжди призводить до позитивного результату.

У навчанні здобувачів переважають репродуктивні методи. Методи проблемного викладу

матеріалу, частково-пошукові, дослідні використовуються недостатньо.

Організація навчальних практик у вигляді екскурсій великими групами здобувачів найчастіше призводить до низької ефективності навчання, яка може пояснюватися причинами різного характеру, у тому числі: різним рівнем підготовки здобувачів (за комплексом знань, умінь та навичок).

В цілому система професійної підготовки майбутніх екологів не сприяє цілісному формуванню аксіологічного та операційно-діяльнісного компонентів готовності до професійної діяльності.

У зв'язку з цим нами здійснено зміни змістовно-процесуальних аспектів професійної підготовки майбутніх екологів, звернувши особливу увагу на практико-орієнтовану екологізовану діяльність.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, нами розкрито сутність участі майбутніх екологів у навчально-практичній, науково-практичній та практичній діяльності в соціумі. У навчальній діяльності виокремлено навчально-реконструктивну та навчально-дослідницьку діяльність здобувачів. Визначено форми їх реалізації: лабораторний практикум, польовий практикум, виробнича практика. Розроблено систему організації практико-орієнтованої екологізованої діяльності здобувачів як безлічі взаємопов'язаних структурних та функціональних компонентів, підпорядкованих меті підготовки майбутніх екологів. Розкрито її структурні компоненти: мету підготовки, суб'єкти освітнього процесу, зміст підготовки, методи та форми освітнього процесу та матеріальну базу (засоби). Розкрито спрямованість практико-орієнтованої діяльності на збереження, відновлення (приведення в колишній нормальний стан), на благоустрій соціально-природного та природного середовища, на раціональне користування природними ресурсами. Розкрито структуру готовності майбутніх екологів до професійної діяльності через аксіологічний, когнітивний і операційно-діяльнісний компоненти.

Подано визначення поняття «практико-орієнтована екологізована діяльність» як частини цілісної професійної підготовки здобувачів, спрямованої на освоєння морально-екологічних цінностей, екологічних знань, набуття умінь та навичок застосовувати отримані знання на практиці, в процесі якої здобувачі вчать зберігати, відновлювати природне середовище, не порушуючи природні біогеоценози.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці моделі практико-орієнтованої екологізованої діяльності майбутніх екологів як частини їх цілісної професійної підготовки.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Герасимчук О., Кірейцева А., Мельниченко І. Критерії та показники оцінки якості підготовки фахівців з екології. *Нові технології навчання*, 2020. № 94. С. 73–78.
2. Демчук Л. І., Алпатова О. М., Кірейцева А. В. Проектування як стратегія професійної підготовки майбутніх екологів та шляхи його реалізації. *Педагогічне проектування в сучасній освіті: дидактичний і виховний аспект* : кол. моногр. Київ : ТОВ НВП «Росток А. В.Т.», 2021. С. 69–78.

3. Козяр М. М., Купчак М. Я. Підготовка екологів до професійної діяльності як педагогічна проблема. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*: зб. наук. праць. Київ, 2017. Вип. 12. С. 31–35.

4. Писаренко П., Самойлік М. Концептуальні засади у підготовці фахівців екологів. *Сучасні освітні технології та інноваційні методики навчання в підготовці здобувачів вищої освіти: досвід та перспективи*: матеріали 53-ї науково-методичної конференції викладачів і аспірантів м. Полтава 23-24 лютого 2022 року. Полтава: ПДАУ, 2022. С. 26–28.

5. Семерня О. М. Формування професійних компетентностей екологів: монографія [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 253 с.

6. Слюта А. М. Формування професійних умінь майбутніх екологів у процесі виробничої практики: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Чернівці, 2015. 20 с.

7. Сучасний стан та шляхи підвищення якості підготовки фахівців спеціальності «Екологія» в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка. *Витоки педагогічної майстерності / Гомля Л., Дяченко-Богун М., Шкура Т., Рокотянська В., Орловський О.* Полтава, 2023. Вип. 31. С. 35–39 (Серія «Педагогічні науки»).

8. Фесенко Г. Г., Фесенко Т. Г. Особливості інтеграції екологічних компетентностей в освітньо-професійні програми підготовки здобувачів вищої освіти. *Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*, м. Київ, 13 жовтня. Київ: ІТТА, 2021. С. 567–570.

REFERENCES

1. Herasymchuk, O., Kireitseva, A., Melnychenko, I. (2020). Kryterii ta pokaznyky otsinky yakosti pidhotovky fakhivtsiv z ekolohii. [Criteria and indicators for evaluating the quality of training of specialists in ecology]. *Novi tekhnologii navchannia*, 94. S. 73–78.

2. Demchuk, L. I., Alpatova, O. M., Kireitseva, A. V. (2021). Proiektuvannia yak stratehiia profesiinoi pidhotovky maibutnikh ekolohiv ta shliakhy yoho realizatsii. [Projecting as a strategy of professional training of future ecologists and ways of its implementation]. *Pedahohichne proiektuvannia v suchasni osviti: dydaktychnyi i vykhovnyi aspekt*: kol. monohr. Kyiv: TOV NVP «Rostok A. V.T.». S. 69–78.

3. Koziar, M. M., Kupchak, M. Ya. (2017). Pidhotovka ekolohiv do profesiinoi diialnosti yak pedahohichna problema. [Preparation of ecologists for professional activity as a pedagogical problem]. *Profesiina osvita: problemy i perspektyvy*: zb. nauk. prats. Kyiv. 12. S. 31–35.

4. Pysarenko, P., Samoilik, M. (2022). Kontseptualni zasady u pidhotovtsi fakhivtsiv ekolohiv. [Conceptual principles in the training of ecologists]. *Suchasni osviti tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi zdobuvachiv vyshchoi osvity: dosvid ta perspektyvy*: materialy 53-yi naukovo-metodychnoi konferentsii vykladachiv i aspirantiv m. Poltava S. 23-24. Poltava: PDAU. S. 26–28.

5. Semernia, O. M. (2020). Formuvannia profesiinykh kompetentnosti ekolohiv [Formation of professional competences of ecologists]: monohrafiia [Elektronnii resurs]. Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka, 253 s.

6. Sliuta, A. M. (2015). Formuvannia profesiinykh umin maibutnikh ekolohiv u protsesi vyrobnychoi praktyky [Formation of professional skills of future ecologists in the process of production practice]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. Chernihiv, 20 s.

7. Suchasnyi stan ta shliakhy pidvyshchennia yakosti pidhotovky fakhivtsiv spetsialnosti «Ekolohiia» v Poltavskomu natsionalnomu pedahohichnomu universyteti imeni V.H. Korolenka. (2023). [The current state and ways to improve the quality of training of "Ecology" specialists at the Poltava National Pedagogical University named after V.G. Queen]. *Vytyky pedahohichnoi maisternosti / Homlia L., Diachenko-Bohun M., Shkura T., Rokotianska V., Orlovskiy O.* Poltava, 31. S. 35–39.

8. Fesenko, H. H., Fesenko, T. H. (2021). Osoblyvosti intehtatsii ekochutlyvykh kompetentnosti v osvitho-profesiini prohramy pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity. [Peculiarities of integration of eco-sensitive competences in educational and professional training programs for higher education applicants]. *Aktualni problemy, priorytetni napriamky ta stratehii rozvytku Ukrainy: tezy dopovidei III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi onlain-konferentsii*, m. Kyiv, 13 zhovtnia. Kyiv. S. 567–570.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОЧУБЕЙ Микола Миколайович – аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх екологів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOCHUBEI Mykola Mykolayovych – PhD student Department of Pedagogy and Educational Management Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Наукові інтереси: professional training of future ecologists.

Стаття надійшла до редакції 18.08.2024 р.

УДК 796.071.2:371.134(075.8)

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-215-187-191

КОШЛЯК Михайло Анатолійович –

кандидат педагогічних наук,

Президент Федерації дзюдо України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4597-299X>

e-mail: mykhailo.koshliak@gmail.com

ПІДГОТОВКА СПОРТСМЕНІВ У ЗАКЛАДАХ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Проблема узагальнювального аналізу діяльності спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю є на сьогодні вкрай актуальною. Нагромадження відповідного фактологічного матеріалу, ступінь зрілості цього питання дають змогу виважено й науково обгрунтовано охарактеризувати особливості, тенденції розвитку й розкрити подальші перспективні шляхи функціонування цих закладів спортивного профілю в сучасних умовах.

У статті здійснено аналіз досліджень українських учених, які стосуються проблеми підготовки спортсменів у навчальних спортивних закладах.

Встановлено, що теорія та практика спортивної підготовки дітей та підлітків мають не тільки свою історію, а й велике майбутнє, тому що спорт виховує, змушує мислити та аналізувати, зміцнює здоров'я, загартовує волю та характер, що, в кінцевому підсумку, визначає майбутній розвиток нації.